

den skiften-sol-og-vind-lige han føler sig forpligtet til, herved bliver kvaliteten i bogen som helhed svingende, og flere afsnit er direkte kedelige. Forfatteren føler sig forpligtet af krigsbegivenhederne til at behandle nogle af de mænd, der har haft overkommandoen; i den anledning skal læseren plages med, ganske vist kun, 27 sider om Du Picq og Foch. Den ene karakteriseres som en »pseudovidenskabelig teoretiker«, den anden som »mystiker og praktiker«; jeg har endnu ikke fattet, hvad de to herrer har at gøre i et seriøst værk om krigs-teori. Det samme gælder for afsnittet om Ludendorff og hans »totale krig«. Derimod er det helt i tråd med bogens opfattelse af emnet, at v. Seeckt får så stor plads og betegnes som »Der Visionär des Eliteheeres«.

For folk med interesse for nutidig krigsteori er det store afsnit om den marxistiske cyklus af særlig vigtighed; det er både for Engels, Lenin og Mao særdeles fyldigt og givtigt; man mærker tydeligt, at forfatteren er dybt inde i emnet. Han har i 1968 udgivet et betydeligt værk »Die Kriegslehre von Friedrich Engels«. Men når han argumenterer for, hvorfor han ikke nævner Guderian og de Gaulle, når han har gennemgået Lidell Hart, eller Julian Corbett, når vi har Mahan: »Influence of Sea Power«, så undrer man sig over, at Giap og Che Guevara får hver sit afsnit; et par referencer i bibliografien ville have været nok for disse Mao-elever.

De enkelte afsnit er overfyldt med citater af den pågældende teoretiker, men man sidder tilbage med en skummel anelse om, at citaterne er udvalgt ikke blot for at belyse teorien, men ligeså meget for at bestyrke forfatterens opfattelse af vedkommende. Den kritiske og efterhånden noget irriterede læser vil måske føle sig kaldet til at læse, hvad f. eks. Lidell Hart eller Engels selv har skrevet, men det er dog en akavet form for inspiration. Det er i det hele taget tvivlsomt, om det er ønskeligt med denne form, hvor personer og deres teorier præsenteres stykkevis i subjektiv afkortning. Man må håbe, at artiklerne kan virke som inspirerende introduktion, men de gode afsnit er immervæk så fyldestgørende, at der åbnes en alvorlig fare for, at læseren føler sig tilstrækkelig orienteret og lader det blive ved disse overkommelige artikler. Den »Entwicklung«, der er angivet i titlen, må læseren selv gætte sig til.

Niels M. Saxtorph

Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte Band 100. Herausgegeben von Olaf Klose. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster, 1975. 360 s. Heftet 24 DM, indbundet 30 DM.

I 1975 kunne Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte udsende bind nr. 100 af »Zeitschrift«, og en lykønskning i den anledning forekommer naturlig på dette sted. Selskabets virksomhed går tilbage til 1833, men skulle nogen finde, at 100 bind på 142 år ikke er så imponerende, må man som påpeget af jubilæumsbindets udgiver henvise til, at tidsskriftet har tre forgængere. Det startede med »Archiv für Staats- und Kirchengeschichte« (1833-43), der hovedsageligt beskæftigede sig med middelalderhistorie. Da medlemmernes interesse herfor åbenbart var behersket at dømme efter det faldende abonnenttal, reorganiseredes tidsskriftet, der nu fik navnet »Nordalbingische Studien« (1844-54), og emner fra den nyere tids historie inddrog. Det afløstes igen af »Jahrbücher für die Landeskunde der Herzogthümer Schleswig-Holstein und Lauenburg« (1858-69), hvis mål var at bringe historiske afhandlinger med direkte tilknytning til nutidens interesser og forhold. Det derpå følgende – nu jubilerende – »Zeitschrift« har gennem årene set det som sin opgave at fremme et alsidigt kendskab til Slesvigs og Holstens (»Schleswig-Holsteins«!) historie og topografi. Gennem de 100 bind er en vis forandring i stofvalget mærkbar, hvilket hænger sammen med nye, specialiserede tidsskrifters op-

ståen. Siden århundredskiftet er »Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte« udkommet, mens »Nordelbingen« fra 1923 dækker så væsentlige sider af historien som kunst- og kulturhistorie (incl. materiel folkekultur), litteratur- og forhistorie. Forhistorien har desuden sit eget tidsskrift »Offa«. Siden 1962 udkommer et særligt personalhistorisk tidsskrift (»Familienkundliches Jahrbuch für Schleswig-Holstein«), og »Christiana Albertina«, der belyser Kiels Universitets historie, kan også nævnes i denne sammenhæng. Når den kyndige og omhyggelige udgiver af »Zeitschrift«, professor dr. Olaf Klose, på denne baggrund betoner, at kun en del af den videnskabelige historiske litteratur fremkommer i »Zeitschrift«, kan det være rigtigt nok, men det rokker ikke ved dets position som det førende tyske tidsskrift til belysning af skiftende tiders forhold mellem Elben og Kongeåen.

Bind 100 indeholder som sædvanlig et fyldigt afsnit med anmeldelser og en række væsentlige afhandlinger om vidt forskellige emner. Kurt Jürgensen skildrer i *25 Jahre Landdessatzung für Schleswig-Holstein* etableringen af Schleswig-Holstein som en delstat i Den tyske Forbundsrepublik. Inden for den nyeste tids historie falder også Peter Hopp: *Bodenkampf und Bauernbewegung. Von der Anfangsphase der Kreditanstalt Vogelgesang bis zum Ende der Sammlungsbewegung. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Minderheit in Nordschleswig* og Gerd Callesen: *Die Arbeiterbewegung in Nordschleswig 1872-1878. Hauptzüge ihrer Entwicklung*. Der bringes endvidere to afhandlinger inden for den holstenske middelalderhistories mest traditionsrige forskningsområder, nemlig Erich Hoffmann: *Beiträge zum Problem des »Volksadels« in Nordelbingen und Dänemark* og Ulrich Lange: *Grundlagen der Landesherrschaft der Schauenburger in Holstein*. Hoffmanns afhandling parallelliserer på flere punkter den holstenske adels stilling i det 12.-13. århundrede med den danske adels i den tilsvarende periode, og afhandlingen er et eksempel på, at god forskning i Slesvigs og Holstens historie ikke alene henter inspiration syd for Elben, men også i Norden. Sluttelig skal omtales *Briefe des preussischen Gefreiten Wilhelm Gahter aus dem Jahre 1864 vom Kriegsschauplatz. Ausgewählt und erläutert von Jochen Bracker*, der giver et værdifuldt indblik i en almindelig preussisk soldats oplevelse af og tanker om krigen. Såvidt man kan forstå, er han en god soldat, der gør sin pligt, men sandelig uden begejstring. Hans interesse for de preussiske krigsmål er mest bestemt af hans ønske om at vende tilbage til fædrenejgården ved Rhinen. Ved Dybbøl er han bange, og han gør intet forsøg på at stille sig selv i heltepositur. Her møder vi ikke et menneske, der føler sig i en stor sags tjeneste eller besmykker krigen med fraser. Derimod giver brevene indtryk af den meniges dårlige forplejning og nedværdigende behandling, mens han håber på at slippe fra krigen med livet i behold.

Esben Albrechtsen

Peter Michelsen: Ostenfeldgården på Frilandsmuseet. Nationalmuseet, Kbh. 1976. 94 s. ill. Kr. 24,50.

Blandt de få bygninger, der i 1901 markerede det nye indslag i dansk museumsverden, Frilandsmuseet, var også en gård fra Ostenfeld i Sydslesvig. Den har siden indtaget en særegen plads i museets virke, oprindeligt som eksempel på en oldtidsagtig form for boligindretning, nu som et modstykke til de andre danske bondebygninger i museet. Historien om gårdens erhvervelse har et nationalpolitisk indslag. I en art kapløb mellem danske og tyske blev den gård, man først havde udset sig, købt af borgmesteren i Husum og flyttet til denne by, hvor den stadig er at se. Det lykkedes dog at erhverve en anden gård af samme type, og den står nu i Lyngby som eksempel på den nordligste forekomst af